

selvstændige tilføjelser. Oplysninger herom, siger han selv, har han »bekommet aff en gammel Søfarende Mand, den der vel haffuer brugt Søen vdi halffrediesindstiue Aar, desligeste aff andre forfarne Styrmands scriffuelser oc Vnderuissning huilcket ieg der om ocsaa haffuer bekommet, oc vdi denne Bog met stor flittighed, omkost, wmage oc arbeid, som ieg der paa vent haffuer, tilsammen lest (o: samlet sammen)«. Også en del af billedstoffet er originalt, hvad bl. a. fremgår af Laurentz Benedichts egne undskyldninger for dets mangler. Til en tegning af klippekysten ved Flækkerø (udenfor Kristianssand) bemærker han således s. 129: »Om saa vaare, at der komme nogen wforuarendis imellem Skersund oc Fleckerø, saa haffuer ieg gjort mit beste der til, til at Affcontrafeye eller affinale de smaa vdkipper, huilcke ligge til siune faare ved det høye land, desligeste ocsaa vdi Søen, oc haffuer dem set (o: sat) vdi en ordning effter huer andre det beste ieg kunde, dog icke allesammen, det bagerste oc høyeste land er icke aldelis iust eller perfect, men ieg haffuer det fordi set (o: sat), at klipperne ere saaledis der imod til at see«.

Udgiveren har vist stor kyndighed, omhu og dygtighed. Indledningen, textforklaringerne, oversigtstavlerne og registre er fortræffelige og klare. Særlig taknemmelig er man for den alfabetiske liste over stednavnene i søkortet; deres tal er meget stort og deres form ofte i høj grad forvansket, så at det har været et såre brydsomt arbejde at identificere og forklare dem.

J. B.-N.

Valdemar Seeger: Fredensborg. En historisk topografisk Skildring. 1915.

En Bog, som er udgivet af Maleren Kr. Kongstad, eller hvor han i hvert Fald — som ved den foreliggende — har ydet sin kunstneriske Bistand til Udsmykningen, kan altid være sikker paa sin Succes i Bibliofilkredse. Allerede den lille Vignet paa Titelbladet med Motiv fra Slotsparken tegnet 1809 af den 70aarige J. L. Mansa, sætter Læseren i Stemning, og gennemblader man Bogen, støder man paa saa mange nydelige Billeder af Slottet og af den lille Købings gamle Gaarde og Huse, at Kritiken næsten er afvæbnet, før den er naaet til selve Teksten. Ikke fuldt med Rette. Ganske vist har Hr. Seegers Skildring sine ubestridelige gode Sider. Det er fornøjeligt at følge hvert

Hus' Skæbne gennem Tiderne, navnlig naar man kommer ned til vore Bedstefædres Tid, og Fredensborg bliver Sæde for en Sommerkoloni af Kunstnere og Digttere, hvis Liv og Færden Forfatteren maler med afdæmpede Farver. Noget mere kunde dog allerede her være ydet, Mindet om Frederik Paludan-Müller og Ludvig Bødtcher burde have været fremdraget i stærkere Grad. Hvor uendelig mange Erindringsbilleder formaar ikke enhver af os at fremmane hos sig om Fredensborg, lige fra »Syvsoverdags« 1ste Akt til de store Kejserdage omkring »Europas Svigermoder«? Er den Tids Begivenheder ikke forlængst Historie, og er det ikke rigtigt at fæstne de flygtige Erindringer, før de forsvinder?

Gaar man tilbage til Forfatterens Skildring af Fredensborg i d. 17de og 18de Aarhundrede, bliver Manglerne endnu mere følelige. Hr. Seeger har stræbt at bygge sit Arbejde paa arkivalsk Grundlag, og han har virkelig paa adskillige Punkter fremdraget nyt og værdifuldt Stof. Men allerede Citeringen viser den ubehjælpsomme Skribent; den 2den Henvisning lyder saaledes paa »Et i Ministeriet udarbejdet Manuskript: Jordebogsafgifterne i Frederiksborg Amt«. Man spørger uvilkaarligt: Hvilket Ministerium? og det er ikke enhver givet at kunne svare: Finansministeriet. Paa lignende Maade henviser det 8de Citat til »Nye Sml. 2 B. 1 H.«, og hvor skal almindelige dødelige kunne vide, at der hermed tænkes paa Suhms Nye Samlinger til den danske Historie? Værre er det unægtelig, at det ikke er lykkedes Forfatteren at komme til Bunds i Slottets ældste Historie, som F. J. Meier allerede har oplyst, nemlig at Fredensborgs Forgænger Østrup ved Midten af d. 17de Aarhundrede ejedes af Dronning Sofie Amalie, fra hvem det gik til hendes bekendte Kammertjener, Baron Jakob Petersen, derfra atter til Ulr. Fred. Gyldenløve og først 1678 til Kronen. Ligeledes véd man jo i Forvejen, at Baron Petersen paa Slottets senere Plads i »Stjernen« havde bygget et holstensk Bondehus, og at han havde anlagt de 7 Alleer. Paa dette Punkt kunde der sikkert have været ydet et mere indgaaende Arbejde af den foreliggende Bogs Forfatter. Overbevisende er heller ikke hans Paastand om, at Bøndernes Kaar der paa Egnen i 1708 var »usle«. Som Bevis anføres i hvert Fald kun Høveriet, og naar der herunder lægges Vægt paa Gaardmændenes Pligt til Fiskeri i Søen, til at køre Fiskene til Hørsholm og til »stundom« at køre til Helsingør for Forpagteren paa Ebbekøb, siger det sig selv, at slige Byrder ikke kan have været meget tyngende. I Kommissionen af 1708s Protokol siges det udtrykkeligt, at Bønderne hverken klagede over Skatter eller over Landgilde; Bygningerne var »ved Magt«

i hele Asminderød Sogn, og kun i Esbønderup var der en Gaard, som behøvede Bygningstømmer. Nogen særlig værdifuld Forøgelse af vor historisk-topografiske Litteratur synes saaledes denne lille Bog ikke at være, men den er ikke ueffent skrevet og kan sikkert gøre sin Nytte som populær lokal Vejleder, uden at man tør opstille den som Prototyp for lignende Skildringer af andre Dele af vort Land.

K. F.

Haandbog i Bibliotekskundskab, under Medvirkning af en Række Fagmænd udg. af Svend Dahl, Underbibliotekar ved det kgl. Bibl. Anden forøgede Udg. (J. L. Lybecker, 1916) 1.—3. Hefte.

Forste Udgave af Haandbogen blev udsolgt meget hurtigt, og skønt Værket efter sin Karakter ikke synes at høre til dem, der kan vente Afsætning i meget vide Kredse, har Forlæggeren dog haft det Mod ikke blot at udsende det paa ny, men endog at forøge dets Omfang til det dobbelte og at udstyre det med en Righed af Billeder, der, instruktive som de er, yderligere forhøjer Bogens Værdi. Hr. Svend Dahl har øget Antallet af sine Medarbejdere betydeligt, saa at Værket nu vil omfatte 17 Afsnit, hvoraf de 6 er ganske nye, og Forfatternavnene — af hvilke vi her i Flæng nævner H. O. Lange, Carl S. Petersen, Ellen Jørgensen, Sigfus Bløndal og F. Hendriksen — borger tilstrækkeligt for, at der paa hvert enkelt Omraade vil blive ydet det bedste, som vort Land formaar at stille paa Benene. Det ligger i Bogens Plan, at de enkelte Afsnit danner selvstændige Helheder, men Udgiveren har evnet at leddele sit Stof saa omhyggeligt og at skabe en naturlig Opstilling, saa at Overgangen mellem de enkelte Kapitler føles mindre kunstig, end det er sædvanligt i Arbejder af denne Art. For vore Lokalhistorikere vil Haandbogen sikkert faa ikke ringe Betydning. Efter de friske og klare Opsatser af Overbibliotekar Lange om Bibliotekargerningen og de Krav, der maa stilles til den Mand, som vier sig dertil, samt om Bibliotekernes Oprindelse og Udvikling i de store Hovedlande, følger en Række knappe, men meget nyttige Oplysninger af Udgiveren om de store udenlandske Bibliotekers Organisation og væsentligste Indhold. Navnlig har det Interesse, at der ogsaa gøres Rede for de vigtigste Haandskriftsamlinger, der findes samme Steds. Endnu vigtigere er det fjerde Kapitel af Carl S. Petersen om vore egne hjemlige Biblioteker og deres Historie; det gaar i ret høj Grad i